




ӘКИЯТ ТӨРЛӘРЕ



**Әкиятләр нинди була?
Әкиятләр батырлар.
Бар бит анда ак аюлар,
Көчле Камыр Батырлар
Әкиятләр нинди була?
Әкиятләр шаяннар:
Йөгөрештә жилаяклар,
Чакмый торган Чаяннар.
Әкиятләр нинди була?
Әкиятләр хәйләле:
Чөнки анда зирәк Былтыр,
Тагын елак Шүрәле...
Серле, кызык әкиятләрне
Тыңларга бик яратам.
Әкият сөйләгәннәрен
Көн саен көтеп алам.**

**(Ә.
Шәрифуллина)**

Әкият – ул халык авыз иҗатының төп жанрларыннан берсе булып, уйдырмага таянган, тылсымлы, маҗаралы яисә көнкүреш характерындагы эпик сәнгать әсәре.

Әкият гарәпчә хикәят – сөйләп бирү дигәнне аңлата.

Керәшен татарлары әкиятне мәсәл дип йөртәләр.

Себер татарлары әкияткә йомык диләр.



**Әкиятләр өч төргә бүлеп
карала:**

- 1) хайваннар турындагы
әкиятләр;**
- 2) тылсымлы әкиятләр;**
- 3) тормыш-көнкуреш
әкиятләре.**



Хайваннар турындагы экиятләр

Татар халык экиятләре арасында хайваннар турындагылары бик аз. Бу әсәрләрнең күләмнәре дә зур түгел. Аларның төп геройлары – кыргый жанварлар, йорт терлекләре һәм жәнлекләре, кошлар һ.б. Безгә таныш булганнары: “Салам-Торхан”, “Аю, Бабай, Төлке”, “Кәтән Иваныч”, “Торна белән Төлке”, “Кәжә белән Сарык”.



Аю – көчлө, ләкин аңгыра булып сурәтләнә.



Төлкө – хэйлэкэр, алдакчы булып сурэтлән

Куян куркак хайван буларак сурэтлэнэ.



Тылсымлы экиятләр

Бу төрдәге экиятләр күбрәк. Тылсымлы экиятләрнең күбесенә түбәндәге сюжет хас: булачак герой, үсеп җиткәч, ил гизәргә чыгып китә, төрле маҗараларга очрый, патша кызын аждаһа яки диюләрдән коткара, яисә патша йөкләгән авыр бурычларны үти һәм нәтижәдә, әлеге патша кызына өйләнәп, үзе патша булып кала.

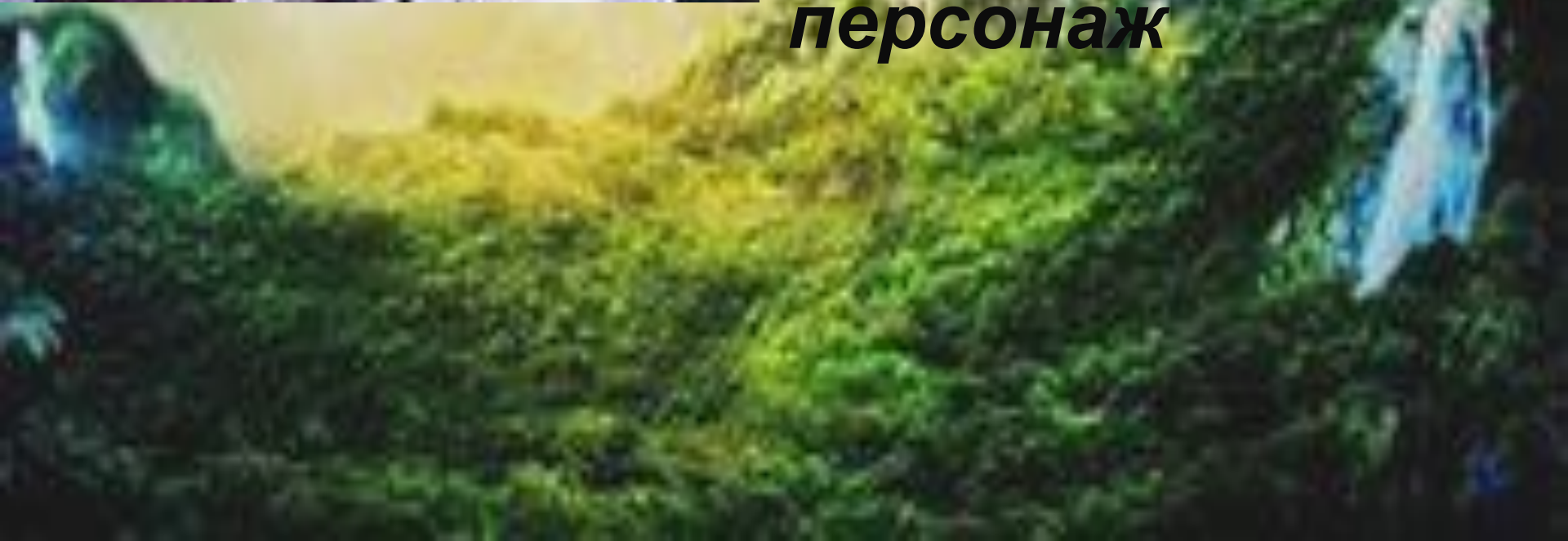


Аткы
Буре

Уңай образ итеп



**Аждаһа -
тылсымлы
әкиятләрдә иң
күп очрый
торган дошман
персонаж**



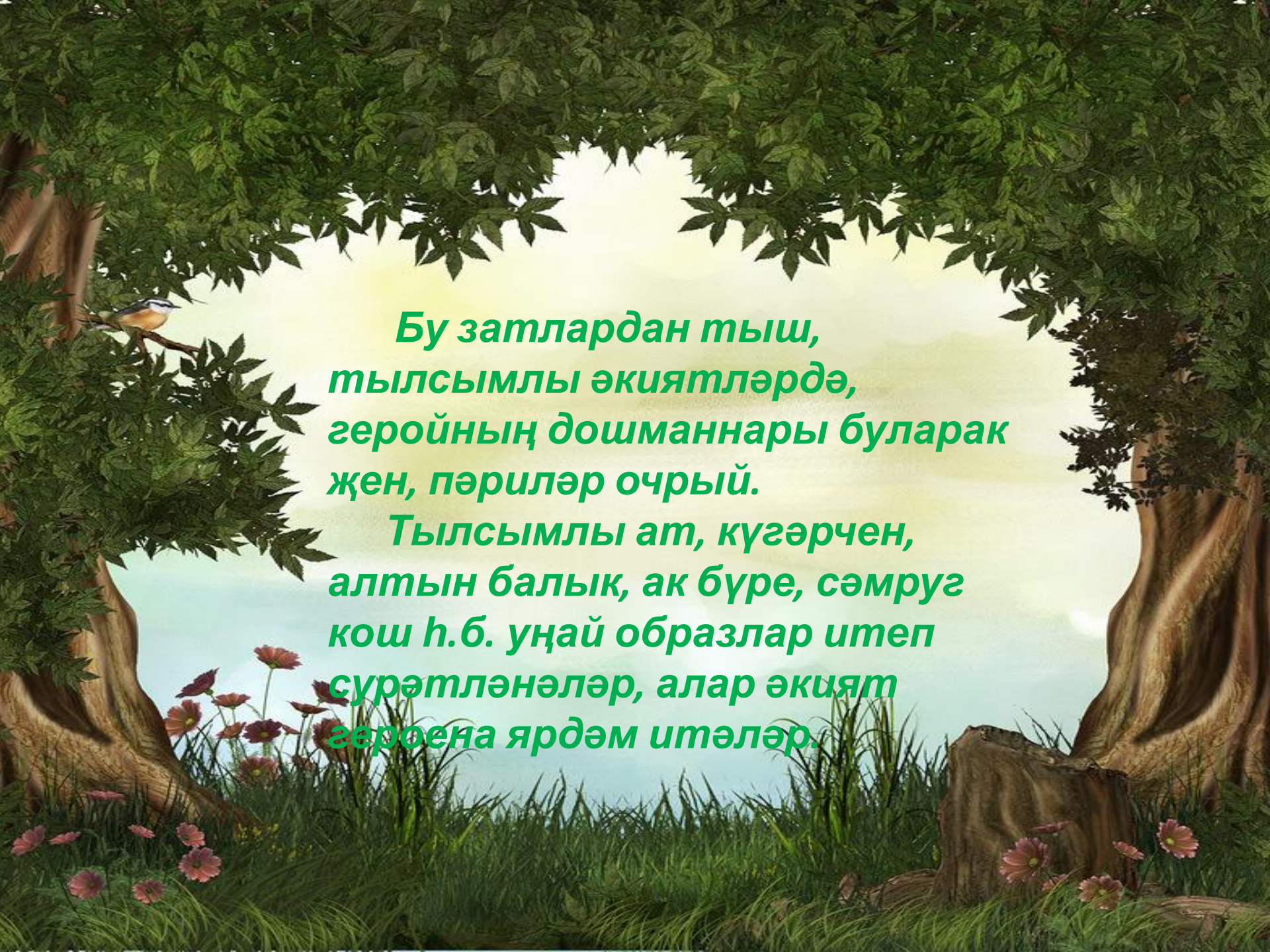


Убырлы карчык
Урманда кечкенә
өйдә яши.

Ул усал һәм
рәхимсез, кешеләрне
йота, ләкин мүжбүр
иткәндә, йоткан
кешеләрне сау-
сәламәт рәвештә
кире дә чыгара.

Кайбер
әкиятләрдә
Ул кешеләргә ярдәм
дә итә. (“Үги кыз”)



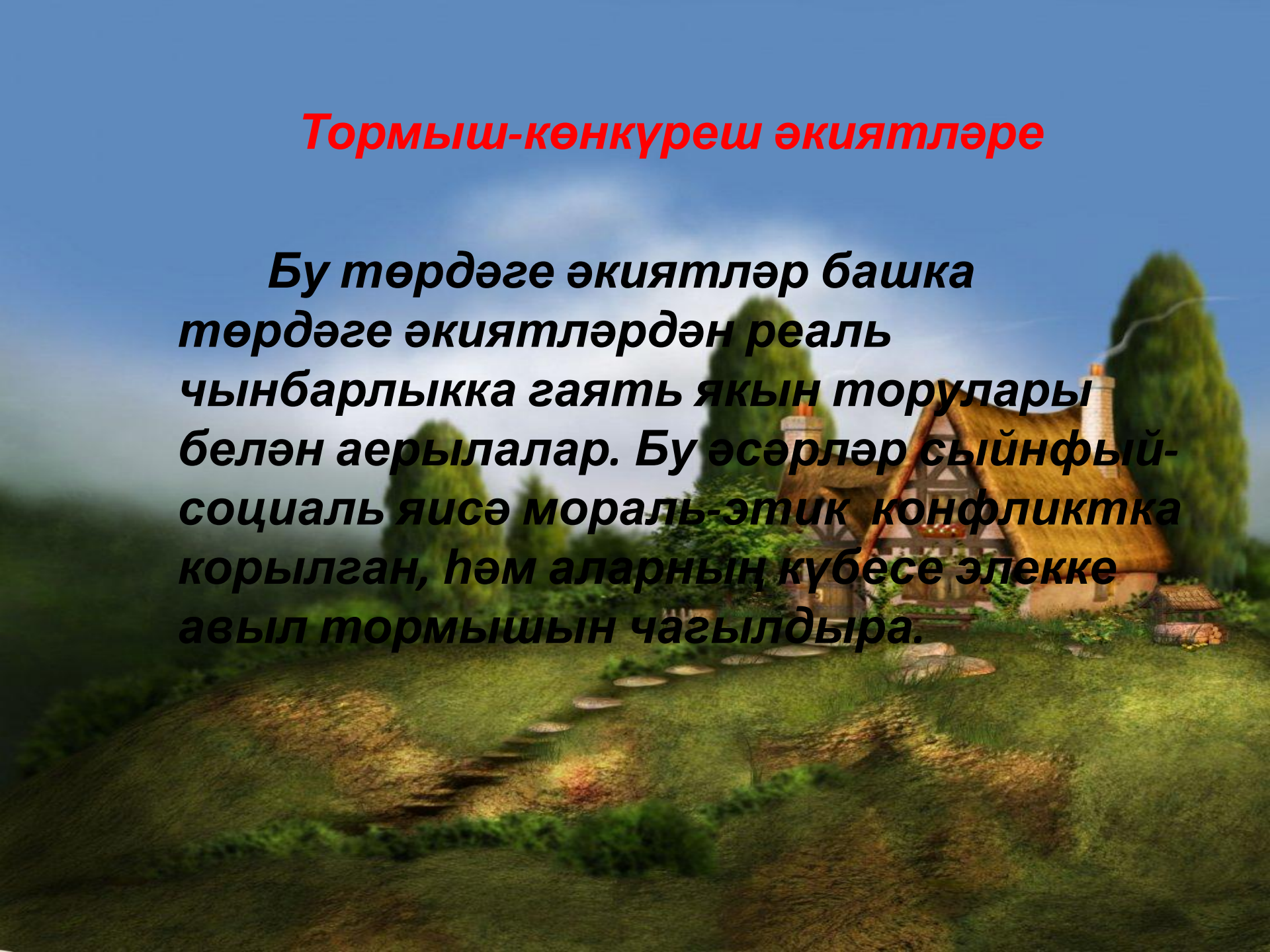


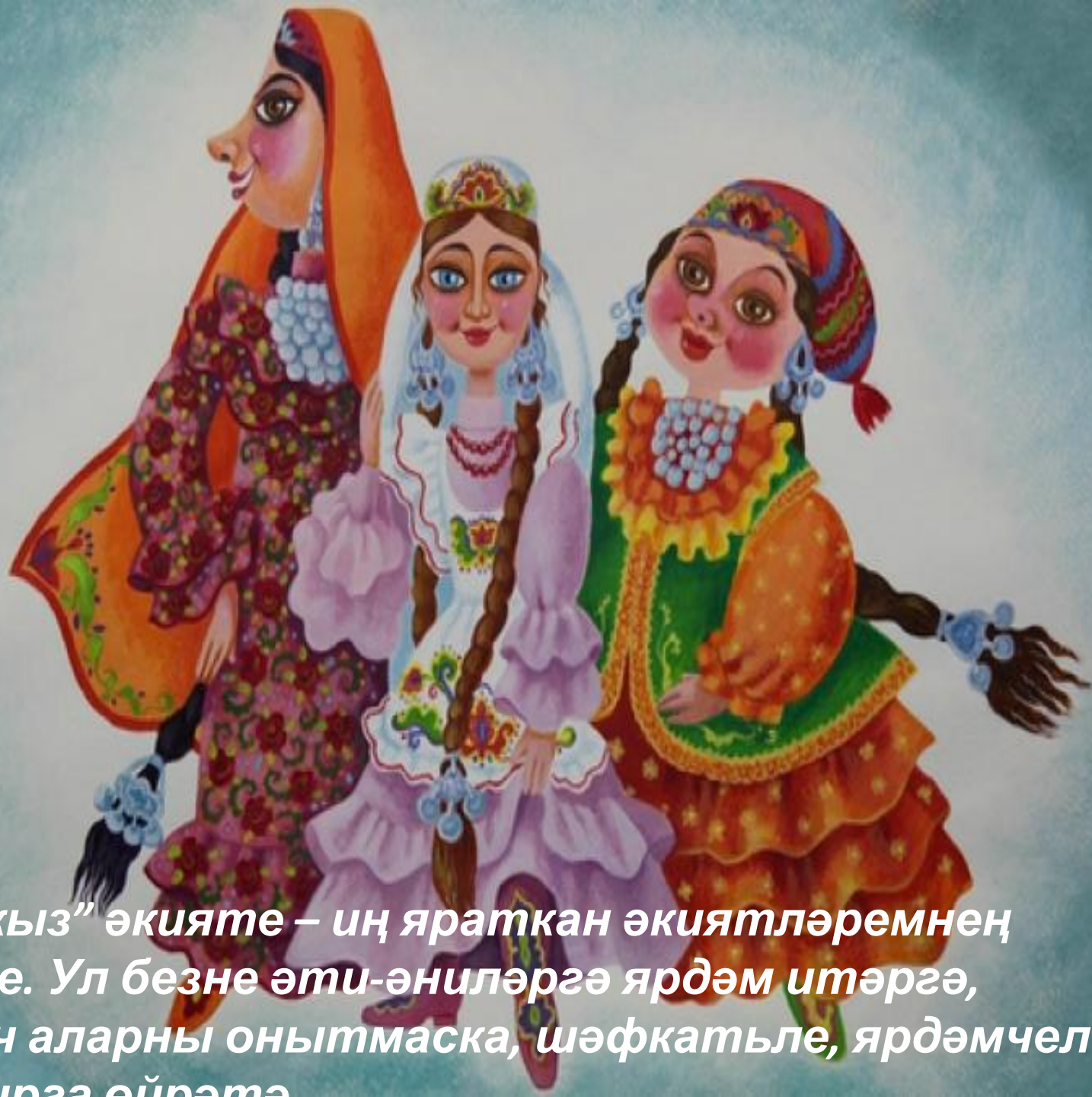
*Бу затлардан тыш,
тылсымлы әкиятләрдә,
геройның дошманнары буларак
жән, пәриләр очрый.*

*Тылсымлы ат, күгәрчен,
алтын балык, ак бүре, сәмруг
кош һ.б. уңай образлар итеп
сүрәтләнәләр, алар әкият
героена ярдәм итәләр.*

Тормыш-көнкүрөш әкиятләре

Бу төрдәге әкиятләр башка төрдәге әкиятләрдән реал чынбарлыкка гаять якын торулары белән аерылалар. Бу әсәрләр сыйнфый-социаль яисә мораль-этик конфликтка корылган, һәм аларның күбесе элекке авыл тормышын чагылдыра.





“Өч кыз” әкиятте – иң яраткан әкиятләремнең берсе. Ул безне әти-әниләргә ярдәм итәргә, үскәч аларны онытмаса, шәфкатъле, ярдәмчел булдырса өйрәтә

A vibrant field of flowers, including tulips and daisies, under a bright sky. The tulips are in various colors like red, pink, yellow, and orange, while the daisies are white with yellow centers. The background is a soft, hazy green field.

Әкиятларда халыкның күп
гасырлык тормыш
тәҗрибәсенән туган зирәклеге,
тапкырлыгы, яхшылык һәм
явызлык турындагы
төшенчәләре тупланган,
киләчәккә өмет һәм хыяллары
чагылган. Әкият явызлыкны
гаепли, хаклыкны яклай,
кешеләрне игелекле, мәрхәмәтле
булырга өйрәтә.